

Analýza finančnej stability obcí

Bratislava, 4.11.2010, aktualizácia 8.11.2010

Úvod

Inštitút INEKO v spolupráci s Podnikateľskou alianciou Slovenska (PAS) spustil internetovú stránku, ktorá informuje občanov o hospodárení a finančnej stabilite obcí. Stránka obsahuje databázu obcí s údajmi o plnení finančných ukazovateľov, ako napríklad výška dlhu, výška deficitu, alebo výška dlhovej služby. Databáza je založená na analýze hospodárenia 20 najväčších miest s počtom obyvateľov nad 30-tisíc, ako aj na zozname 140 miest a obcí, ktoré v roku 2009 nespĺnili zákonné limity pre dlh a/alebo dlhovú službu. INEKO na základe zákona o slobodnom prístupe k informáciám postupne požaduje zverejnenie podrobnejších finančných údajov od 2660 obcí, čiže takmer od všetkých obcí na Slovensku a na základe získaných podkladov bude priebežne databázu dopĺňať. Internetovú stránku budú môcť použiť aj občania na získanie chýbajúcich údajov o hospodárení obcí a následné dopĺňanie zoznamu. Cieľom projektu je zlepšiť informovanosť občanov o finančnej stabilite obcí, ako aj zvýšiť ich aktivitu pri získavaní daných informácií pred nadchádzajúcimi komunálnymi voľbami. Chceme tak prispieť k zvýšeniu tlaku občanov na zlepšovanie hospodárenia obcí.

Analýza finančnej stability obcí je súčasťou projektu „[Podpora udržateľnosti verejných financií](#)“, ktorý finančne podporil OPEN SOCIETY INSTITUTE.

Informácia o obciach prekračujúcich zákonné limity na dlh a dlhovú službu

Metodika:

Zákon č.583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy definuje pre potreby prijímania návratných zdrojov financovania obcami dve podmienky, ktoré obec musí súčasne splniť:

1. Celková suma dlhu obce nesmie prekročiť 60 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka.
2. Suma ročných splátok návratných zdrojov financovania (splátky úrokov a istiny, t.j. dlhová služba obce) nesmie prekročiť 25 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka.

Informácie o obciach prekračujúcich uvedené zákonné limity v roku 2009 získal inštitút INEKO od Ministerstva financií SR na základe zákona o slobodnom prístupe k informáciám.

Výsledky:

V roku 2009 nespĺnilo zákonné podmienky pre výšku dlhu a/alebo dlhovej služby 140 obcí, čo bolo o päť obcí menej ako v roku 2008. K miernemu zlepšeniu došlo napriek vrcholiacej kríze, ktorá pre obce priniesla výpadok príjmov z dane fyzických osôb. K zmierneniu následkov krízy významne prispela štátna dotácia pre obce vo výške 100 mil. eur z konca roku 2009.

Aspoň jednu z dvoch zákonných podmienok pre výšku dlhu a dlhovej služby vlani nespĺnilo 140 obcí, pričom 55 nespĺnilo kritérium dlhu, 93 kritérium dlhovej služby a 8 obcí nespĺnilo

obe kritériá. Napríklad dlh cez 60% bežných príjmov predchádzajúceho roka mali z väčších miest Žilina (152%), Veľký Krtíš (66%) a Bratislava (64%). V dlhu Žiliny je pritom započítaný aj úver od štátu na výkup pozemkov v súvislosti s investíciou automobilky KIA. Po odrátaní tejto výpomoci by objem pôžičiek Žiliny skončil tesne pod požadovanou 60-percentnou hranicou na úrovni 55 %.

Dlhovú službu cez 25% bežných príjmov predchádzajúceho roka mali z väčších miest Ilava (41%) a Myjava (28%). Tento ukazovateľ však môže byť ovplyvnený jednorazovými splátkami dlhu, samotný preto ešte nevypovedá o finančnej stabilite obcí.

Počet obcí prekračujúcich zákonné limity na dlh a dlhovú službu

Zákonný limit	Počet obcí prekračujúcich limit k 31.12.2008	Počet obcí prekračujúcich limit k 31.12.2009
Dlh vo výške najviac 60 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho roka	49	55
Dlhová služba najviac 25 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho roka	104	93
Obce prekračujúce oba limity súčasne	8	8
Obce prekračujúce aspoň jeden limit	145	140

Zdroj: Ministerstvo financií SR

Pozn.: Tabuľka bola upravená dňa 8.11.2010.

Analýza hospodárenia najväčších miest

Analýzu hospodárenia najväčších slovenských miest vypracoval inštitút INEKO v spolupráci s analytikom Slovenskej sporiteľne Michalom Mušákom. Za konzultačnú pomoc chceme tiež poďakovať Miroslavovi Kňazkovi z Moody's Investors Service.

Metodika:

Do výberu sme zaradili všetkých 21 miest s počtom nad 30 tisíc obyvateľov. Jedinou výnimkou, ktorá nemá na stránke uvedený záverečný účet či výročnú správu, z ktorej by sa dalo posúdiť minuloročné hospodárenie, je Komárno. Súvahu za minulý rok zatiaľ nezverejnil ani Prešov. U všetkých miest sme sa pozerali najmä na to, aký minulý rok vytvorili deficit a ako boli zadlžené. V prípade, že sa nám podarilo nájsť aj údaje ku koncu roka 2006, teda v čase, keď súčasní starostovia nastupovali na svoje posty, uvádzame aj to, ako sa počas tohto obdobia zmenil dlh na obyvateľa.

Výsledky:

Celkový schodok rozpočtov všetkých obcí v SR minulý rok dosiahol 283 mil. eur, čo predstavuje 0,4 % HDP a s rovnakou stratou rozpočet počíta aj tento rok. Dvadsiatka najväčších miest (bez Komárna) k tomu prispela sumou 107 mil. eur¹, čo predstavovalo 12

¹ Odhliadnuc od časového rozlíšenia, keďže obce vykazujú príjmy a výdavky na hotovostnej báze, kým verejné financie na báze akruálnej, čo by malo zohľadňovať aj to, kedy nárok na výdavok či príjem vznikol (napr. ak je faktúra vystavená v jednom roku a zaplatená v ďalšom, akruálne vzniká príjem v prvom roku, hotovostne však až v ďalšom). Na to, aby sme zhodnotili akruálne príjmy obcí, sme nemali dostatok údajov.

% ich príjmov². Najväčší podiel má na tom Bratislava, ktorej výdavky prekročili príjmy o 77 miliónov eur. Tento výsledok je najhorší aj v percentuálnom vyjadrení, keď deficit Bratislavy dosiahol takmer 36 % príjmov. Schodok nad 10 % v pomere k príjmom dosiahli ešte Spišská Nová Ves, Prešov, Považská Bystrica a Michalovce. Hospodárenie väčšiny obcí sa pohybovalo v blízkosti nuly, hoci na horšej strane.³ Naopak, v pluse sa aj počas ťažkého roku podarilo skončiť štyrom mestám – Nitre, Žiline, Prievidzi a Zvolenu. Bežné rozpočty boli s jedinou výnimkou (Považská Bystrica) v prebytku a rozdiely v hospodárení tak skôr vyplývajú z toho, nakoľko boli obce ochotné a schopné držať na uzde kapitálové výdavky⁴.

Pre porovnanie, najväčšie slovenské mestá minulý rok s výnimkou Bratislavy ešte stále hospodárili fiškálne zodpovednejšie ako štát. Ten minulý rok vytvoril schodok 5 miliárd eur, čo predstavuje 24 % jeho minuloročných príjmov. Tento rok sa čaká podobný podiel.

V prípade dlhu zákonný limit vyžaduje, aby dlh obcí neprekročil 60 % bežných príjmov z predchádzajúceho roku. Do dlhu sa započítavajú bankové úvery a pôžičky napríklad od štátu, nie však dlh voči Štátnemu fondu rozvoja bývania. Z 21 najväčších miest prekračovali toto kritérium dve mestá. Najväčší objem pôžičiek mala Žilina, až 152 % bežných príjmov z roku 2008, v tomto čísle je však započítaný aj úver od štátu na výkup pozemkov v súvislosti s investíciou automobilky KIA. Po odrátaní tejto výpomoci by objem pôžičiek Žiliny skončil tesne pod požadovanou 60-percentnou hranicou na úrovni 55 %. Zákonný limit prekročila z veľkých miest ešte Bratislava, ktorej objem úverov ku koncu minulého roku dosiahol 64 % bežných príjmov roku 2008.

Na záver sme sa pozreli, ako sa u najväčších miest vyvíjal dlh v porovnaní s koncom roku 2006, keď sa súčasné zastupiteľstvá ujímali právomocí a nakoľko je teda výška dlhu výsledkom posledného obdobia. Do tohto kritéria sme na rozdiel od predchádzajúceho počítali aj dlhodobé záväzky. Táto položka obsahuje najmä úvery od ŠFRB. V tomto ukazovateli vedie Žilina a to bez ohľadu na to, či sa do dlhu započítajú prostriedky na výkup pozemkov alebo nie. Pri ich započítaní dlh dosahuje vyše 1000 eur na obyvateľa, bez nich niečo vyše 500 eur. Dlh nad 300 eur na obyvateľa dosahuje ešte Liptovský Mikuláš a Bratislava, v druhom prípade však oproti roku 2006 klesol (aj preto, že napríklad vysoký minuloročný schodok mesto nefinancovalo z dlhu, ale z rezervného fondu, ktorý sa však už takmer vyčerpal⁵). Najmenej zadlžené mestá boli Poprad, Levice a Spišská Nová Ves. Porovnanie s rokom 2006 sme vzhľadom na väčší počet chýbajúcich údajov zatiaľ nevyhodnocovali.

---

² Ak nie je uvedené inak, pod výdavkami sa myslia bežné a kapitálové výdavky mesta, pod príjmami analogicky bežné a kapitálové príjmy mesta. Obce v rozpočtoch ešte vykazujú príjmy a výdavky z finančných operácií. Príkladom je, ak si obec vezme alebo splatí úver. Príjmy a výdavky z finančných operácií tak nehovoria nič o schopnosti obce hospodáriť.

³ Medián z 20 najväčších miest je schodok na úrovni 3,6 % príjmov.

⁴ Obce majú zväčša nízke kapitálové príjmy a tak kapitálové výdavky financujú z prebytku bežného rozpočtu. Pod kapitálovými výdavkami si na rozdiel od firiem netreba nevyhnutne predstaviť investície, ktoré budú v budúcnosti prinášať zisk. Ide o viacročné výdavky, napr. na rekonštrukcie, mestskú zeleň, dopravu či ďalšie.

⁵ Objem prostriedkov v rezervnom fonde klesol zo 106 mil. eur koncom roku 2008 na 24 mil. eur koncom roku 2009.

Ukazovatele finančnej stability 21 najväčších miest v SR

	Názov mesta	Miera zadlženia ku koncu 2009 ⁶	Základná bilancia v roku 2009 ⁷	Dlh na obyvateľa 2009 (EUR) ⁸	Dlh na obyvateľa 2006 (EUR) ⁹
1	Žilina*	152%	+1,2%	1072	1004
2	Bratislava	64%	-35,8%	310	447
3	Trenčín	43%	-4,4%	236	179
4	Liptovský Mikuláš	38%	-8,0%	349	234
5	Trnava	34%	-4,3%	298	230
6	Prievidza	30%	+0,8%	135	205
7	Bardejov	29%	-1,7%	218	161
8	Nitra	29%	+2,4%	226	253
9	Banská Bystrica	28%	-2,6%	169	222
10	Zvolen	26%	+0,1%	239	-
11	Košice	22%	-2%	168	175
12	Martin	20%	-0,6%	126	-
13	Nové Zámky	19%	-4,8%	113	105
14	Michalovce	17%	-10,3%	209	-
15	Levice	16%	-6,5%	90	44
16	Spišská Nová Ves	14%	-20,5%	96	47
17	Považská Bystrica	11%	-11,7%	134	59
18	Humenné	5%	-1,2%	128	-
19	Poprad	2%	-2,8%	67	-
20	Prešov	-	-19,4%	-	-
21	Komárno	-	-	-	-

Zdroj: INEKO v spolupráci s analytikom SLSP Michalom Mušákom

* V dlhu Žiliny je započítaný úver od štátu na výkup pozemkov v súvislosti s investíciou automobilky KIA. Po odrátaní tejto výpomoci by bola miera zadlženia Žiliny 55 % a dlh na obyvateľa za rok 2009 by bol 522 EUR.

Pozn.: Údaje pred roka 2009 boli prepočítané konverzným kurzom 30,126 EUR/SKK.

⁶ Miera zadlženia ku koncu 2009 = Bankové úvery a výpomoci ku koncu 2009 / Bežné príjmy za rok 2008

⁷ Ide o bilanciu bežného a kapitálového účtu obce.

⁸ Dlh na obyvateľa ku koncu 2009 = (Bankové úvery a výpomoci ku koncu 2009 + Dlhodobé záväzky ku koncu 2009) / Počet obyvateľov ku koncu 2009

⁹ Dlh na obyvateľa ku koncu 2006 = (Bankové úvery a výpomoci ku koncu 2006 + Dlhodobé záväzky ku koncu 2006) / Počet obyvateľov ku koncu 2006